

АНОТАЦІЯ

Демчук П.В. Законність як елемент принципу верховенства права у кримінальному праві. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Львівський національний університет імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, Львів, 2023.

Дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням законності як елемента принципу верховенства права у кримінальному праві. У ній розкрито сучасний стан кримінально-правових досліджень принципу законності, а також визначено генезу розвитку законності у кримінальному праві та основні теоретичні основи (цінності), що закладаються в неї. Окрема увага приділена визначенню співвідношення законності та принципу верховенства права. Сформульовано вимоги, які складають зміст законності на рівнях правотворення та правозастосування, а також визначено основні засоби, спрямовані на забезпечення її реалізації. Визначено основні проблеми, що пов'язані із реалізацією законності на рівнях правотворення та правозастосування, а також сформульовано критерії визначення їх істотності для правозастосування. Розроблено правила забезпечення передбачуваності тлумачення положень КК України й визначено критерії оцінювання якості результату тлумачення.

У першому розділі, який присвячений теоретико-методологічним засадам дослідження законності в кримінальному праві, встановлено, що концепція розуміння законності через вимоги, що стосуються якості положень КК України та якості їх застосування, лише набуває поширення. Досі відсутня згода в науці кримінального права щодо найменування та змісту законності в кримінальному праві, а про залежність змісту певного принципу від цінностей, які закладаються в його основу, веде мову незначна кількість вчених.

Після огляду історичного та філософського розвитку змісту законності можна стверджувати про те, що досліджуваний принцип спрямований на захист прав людини від необґрунтованого державного примусу у сфері кримінальної

юстиції та базується на таких цінностях: особиста автономія (доведення до відома населення законів, їх чіткість та ясність, стають основою концепції вільного вибору людиною своєї поведінки); поділ влади (свобода суддівського розсуду у визначенні кола кримінально-протиправних діянь та покарання за них повинна бути обмежена писаними законами); демократія (демократичний спосіб прийняття законів відіграє важливу роль у забезпеченні належного рівня їх легітимності, із цим також пов'язана ідея добровільного прийняття особою обов'язку дотримуватися певних правил і понесення відповідальності за їх порушення); людська гідність (окрім процедурних вимог при прийнятті законів повинні бути забезпечені змістовні вимоги, адже правила не повинні становити загрози для фундаментальних цінностей суспільства); верховенство права.

До розмежування законності та принципу верховенства права у кримінальному праві відсутній єдиний доктринальний підхід. У дисертації обрано шлях дослідження законності як елемента принципу верховенства права, що дозволяє розуміти законність як принцип, який обмежує повноваження держави щодо прийняття неякісного кримінального закону (внесення до нього неякісних змін та доповнень), а також непередбачуваного його застосування. Через аналіз різних підходів до розуміння принципу верховенства права обґрунтовано, що як ціннісна категорія цей принцип орієнтує правозастосовні органи на балансування та вирішення суперечностей між різними елементами принципу верховенства права через призму прав людини.

У другому розділі досліджено такі вимоги, які складають зміст законності в кримінальному праві: визначеність положень кримінального закону та їх доступність; заборона застосування аналогії для визначення кримінальних правопорушень та кримінально-правових засобів, що за них застосовуються; заборона зворотної дії в часі кримінального закону, що встановлює кримінальну протиправність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи та обов'язок зворотної дії в часі положень кримінального закону, що скасовують кримінальну протиправність

діяння, пом'якшують кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшують становище особи (далі – заборона зворотної дії кримінального закону, що погіршує становище особи, а також обов'язок зворотної дії положень кримінального закону, що покращують становище особи).

Результати дослідження практики Європейського суду з прав людини нашою хують до висновку про наявність суб'єктивного та об'єктивного аспектів визначеності положень кримінального закону. Суб'єктивний аспект стосується складності сфери правовідносин, на правову охорону якої спрямоване певне положення КК України, а також кількості й статусу тих, кому воно адресоване (рівень їх професійних знань, наявність відповідного досвіду). Об'єктивний аспект стосується якості текстуального викладу відповідного положення, можливості з'ясування його змісту виключно з його тексту (в тому числі у контексті всього закону), а також сталості практики його застосування.

До засобів забезпечення визначеності положень кримінального закону віднесено: 1) використання наукового потенціалу щодо підготовки проєктів законів; 2) унормування інституту експертизи в законопроектній діяльності Апарату Верховної Ради України із тим, щоб встановити юридичні наслідки надання негативного висновку (зауважень) на проєкт закону; 3) здійснення правового моніторингу із тим, щоб відстежувати ефективність положень КК України та її підвищення.

Доступність положень кримінального закону розглядається з вузького та широкого підходів. За вузького підходу до розуміння цієї вимоги доступність положень КК України полягає у належному оприлюдненні нормативних актів, які можуть слугувати нормативною підставою кримінальної відповідальності (в тому числі фактичному їх доведенні до відома громадян), оприлюдненні узагальнень практики застосування положень КК України, дотриманні правил набрання чинності кримінальним законом. Розвідки щодо теоретичних основ законності дозволяють розглядати вимогу доступності також і з широкого підходу. В такому разі вона стосується дотримання правил законодавчої

процедури щодо належності приводів для внесення змін та доповнень до КК України, а також належного обговорення проєктів відповідних законів.

Застосування кримінального закону за аналогією пропонується визначати як прийняття органами досудового слідства, прокуратури та суду процесуальних актів, якими встановлюється відповідність ознак вчиненого діяння, ознакам, які не є закріпленими у відповідній кримінально-правовій нормі, а сформульовані шляхом встановлення подібності із тими, що закріплені у відповідній кримінально-правовій нормі та прийнятті рішення про примусове застосування до особи кримінально-правових наслідків, передбачених нормою, яка встановлює ознаки, які є подібними до тих, які особа вчинила. Таке застосування може бути як неправомірним, так і правомірним. Неправомірним є встановлення видів та ознак кримінальних правопорушень, що не визначені у КК України; видів та розмірів покарань, що на них застосовуються. Відтак заборона, яка визначена у ч. 4 ст. 3 КК України повинна бути конкретизована із врахуванням результатів цього дослідження і відповідний проєкт змін пропонується у додатку.

Для оцінки правомірності застосування КК України за аналогією пропонується спеціальний алгоритм.

Так, встановивши факт наявності прогалини в кримінально-правовому регулюванні через застосування способів буквального та цільового тлумачення положень КК України, суд повинен встановити можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності оцінивши таке: 1) чи стосується прогалина поіменованих або непоіменованих ознак складу кримінального правопорушення, підстав та порядку вчинення певних дій судом, що пов'язані із кримінально-правовою кваліфікацією особи, чи із вирішенням інших питань, що пов'язані із кримінальною відповідальністю; 2) яке законодавче положення регулює найбільш подібні питання, що не врегульовані положенням, яке містить прогалину; 3) чи найбільш подібне законодавче положення не суперечить цілям нормативного регулювання положення, яке містить прогалину; 4) чи буде заповнення прогалини судом передбачуваним для особи,

яка притягається до кримінальної відповідальності; 5) чи не погіршують такі дії становища особи.

Заборона зворотної дії кримінального закону, що погіршує становище особи (а також обов'язок зворотної дії положень кримінального закону, що покращують становище особи) досліджувалася через ситуації, які раніше детально не розглядалися наукою кримінального права України. В результаті цього сформульовано такі положення: (1) визнання неконституційними положень КК України не виключає можливості притягнення особи до кримінальної відповідальності на підставі положень, які є більш загальними, ніж ті, що визнані неконституційними; (2) положення щодо строків притягнення до кримінальної відповідальності мають процесуальний характер, а не матеріально-правовий, а тому їх продовження не спричинятиме застосування вимоги про заборону зворотної дії кримінального закону, який погіршує становище особи; (3) зміна КК України в частині встановлення умов, за порушення яких особа може бути притягнутою до кримінальної відповідальності, тобто фактичне звуження підстав кримінальної відповідальності, не завжди свідчитиме, що діяння, вчинені до набрання чинності таким законом будуть залишені поза межами кримінально-правової реакції держави; (4) зміни нормативного акту, до якого відсилає положення КК України впливають на зміст диспозиції статті КК України та можуть обумовлювати зворотню дію.

Дотриманню цієї заборони буде сприяти належне внесення змін до КК України із тим, щоб чітко показати намір декриміналізувати певні діяння (або відсутність такого наміру), а також належне визначення характеру співвідношення між положеннями нової та старої редакції статті (частини статті) КК України (або ж іншого законодавчого акту, у випадку бланкетної диспозиції).

У третьому розділі проблеми реалізації законності у кримінальному праві розглядалися крізь призму можливості їх подолання під час правозастосування.

Встановлено, що реалізація вимоги визначеності положень кримінального закону ускладнена порушенням мовних та логічних правил при їх конструюванні. Оцінювати визначеність положень кримінального закону слід таким чином: (1) здійснити буквальне тлумачення відповідного положення (наявність більш як одного варіанту тлумачення буде свідчити про невизначеність); (2) проаналізувати практику його застосування (наявність непослідовної та суперечливої практики на рівні касаційної інстанції буде свідчити про невизначеність); (3) оцінити складність сфери, якої стосується це положення (якщо для регулювання цієї сфери правовідносин не є характерною складність, однак положення є не виправдано складним, то це свідчитиме про невизначеність); (4) оцінити можливість усунення сумнівів у застосуванні цього положення через звернення за професійною правничою допомогою (якщо в юридичній практиці питання застосування цього положення є суперечливим і надання чіткої відповіді про кримінальну караність дій особи є неможливим, то це свідчить про невизначеність); (5) у випадку використання бланкетного способу конструювання диспозиції додатково слід вивчити наявність повноважень на прийняття норми, на яку здійснює посилання кримінальний закон та її визначеність.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що істотними порушеннями, які унеможливають притягнення особи до кримінальної відповідальності є ситуації існування: колізій між положеннями кримінального закону, які не долаються за правилами подолання колізій; посилання на нечинні нормативно-правові акти у випадках, коли їх зміст неможливо з'ясувати належним чином або ж на акти, які настільки часто змінювалися від моменту вчинення кримінального правопорушення, до моменту постановлення вироку, що їх зміст (а відтак і відповідь на питання чи повинна особа нести кримінальну відповідальність) не може бути достеменно з'ясованим; невизначеності певних термінів та конструкцій, які використовуються в кримінальному законі або доповнення його термінами, які суперечать усталеному вживанню.

Реалізація вимоги доступності ускладнена такими проблемами: 1) відсутність офіційного електронного оприлюднення текстів нормативних актів; 2) порушення правил внесення змін до законів; 3) ненадання достатнього часу для ознайомлення зі змінами до КК України, а також непроведення інформаційних кампаній для ознайомлення з ними. Істотними порушеннями, які унеможливають притягнення особи до кримінальної відповідальності, є: неоприлюднення нормативного акту, за порушення вимог якого особа притягається до кримінальної відповідальності; суперечливість положень нормативних актів, за порушення вимог яких особа притягається до кримінальної відповідальності за умови, що це унеможливує однозначне ствердження про правильний варіант поведінки особи.

Проблема реалізації законності на рівні правозастосування розглядалася через передбачуваність тлумачення положення кримінального закону для особи. В ході дослідження встановлено, що зміна тлумачення певного положення під впливом зовнішніх або внутрішніх чинників не суперечить досліджуваному елементу принципу верховенства права за сукупності умов: 1) закон не містить вичерпного визначення певного поняття або ж надає свободу розсуду для з'ясування його значення; 2) правова позиція, яка була усталеною в застосуванні положень кримінального закону не відповідає сучасним обставинам її застосування; 3) таке тлумачення не погіршує становища особи.

У випадку, коли певна інтерпретація положення КК України відрізняється від усталеної та не повною мірою базується на буквальному розумінні правового положення і погіршує становище особи, то суду слід формулювати правовий висновок із новим підходом до тлумачення, однак не застосовувати його в цьому конкретному випадку, а вказати, що він може застосовуватися до наступних подібних ситуацій. Для наявності нормативної підстави для вчинення таких дій судом запропоновано внесення змін до чинного законодавства.

Крім цього, зміна тлумачення певного положення КК України може також і покращувати становище особи, однак не тієї щодо якої розглядалася справа, а іншої – до якої було застосовано це ж саме положення раніше. Для того, щоб забезпечувати реалізацію принципу рівності слід внести зміни до КПК України із тим, щоб передбачити право засудженого на перегляд рішення у його справі. У зв'язку із цим запропоновано внесення змін до чинного законодавства.

До проблем оцінювання якості положень кримінального закону можна віднести: перебування культури юридичної практики в стані розвитку (наявні прояви правового нігілізму та корупції); низька якість окремих положень кримінального закону; низький рівень розвитку культури ефективної комунікації результатів тлумачення кримінального закону правозастосовними органами; низька поширеність практики зрозумілого структурування судових рішень.

Забезпечити якість реалізації законності у правозастосуванні при подоланні недоліків кримінального закону необхідно шляхом формулювання порядку оцінювання правильності інтерпретації його положень. Цей порядок повинен базуватися на таких концептуальних положеннях: (1) слід оцінювати послідовність та правильність застосування прийомів інтерпретації (цей процес повинен бути описаний в процесуальному акті); (2) результат інтерпретації повинен узгоджуватися із цінностями українського суспільства (таке узгодження також повинно розкриватися в ході аргументації відповідного акту); (3) повинна бути забезпечена можливість комунікації, в ході якої буде визначено сприйняття або несприйняття підходу до інтерпретації певного положення професійним середовищем.

За результатами дисертації підготовлений текст законопроекту про внесення змін та доповнень до КК України, КПК України, Закону України «Про Регламент Верховної Ради України», де сформульовані законодавчі пропозиції, спрямовані на реалізацію ключових положень дослідження.

Ключові слова: застосування заходів кримінально-правового впливу, звільнення від відбування покарання, зворотна сила кримінального закону, криміналізація, кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, кримінальний закон, міжнародний договір, покарання, принцип, проблеми застосування кримінального закону, судова законотворчість, тлумачення кримінального закону, якість кримінального закону, ясність закону.

SUMMARY

Demchuk P.V. Legality as a part of the principle of the Rule of Law in the Criminal law. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 – Law – Ivan Franko National University of Lviv, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivan Franko National University of Lviv, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2023.

This dissertation is the first complex research legality as a part of the principle of the Rule of Law in the Criminal law in Ukraine. It reveals the current state of legal studies of the principle of legality, and also defines the genesis of the development of legality in criminal law and the main theoretical foundations (values) embedded in it. Particular attention is paid to determining the relationship between legality and the principle of the rule of law. The requirements that make up the content of legality at the levels of law-making and law-enforcement are formulated, as well as the main means aimed at ensuring its implementation are defined. The main problems related to the implementation of legality at the levels of law-making and law enforcement are identified, as well as criteria for determining their significance for law enforcement are formulated. The rules for ensuring the predictability of the interpretation of the provisions of the Criminal Code of Ukraine have been developed and the criteria for evaluating the quality of the interpretation result have been determined.

In the first chapter, which is devoted to the theoretical and methodological foundations of the study of legality in criminal law, it is established that the concept

of understanding legality through requirements relating to the quality of the provisions of the Criminal Code of Ukraine and the quality of their application is only spreading. There is still no agreement in the science of criminal law regarding the name and content of legality in criminal law, and only a small number of scientists talk about the dependence of the content of a certain principle on the values that are laid in its foundation.

After reviewing the historical and philosophical development of the content of legality, it can be asserted that the researched principle was formed as a guarantee of human rights against unjustified state coercion in the field of criminal justice and is based on the following values: personal autonomy (notification of laws adopted by state bodies, their clarity for the population become the basis of the concept of a person`s free choice of his behaviour); separation of powers (the freedom of judicial discretion in determining the scope of criminal offenses and punishment for them should be limited by written laws); democracy (the democratic method of adopting laws plays an important role in ensuring the appropriate level of their legitimacy, the idea of a person`s voluntary acceptance of the obligation to follow certain rules and bear responsibility for their violation is also related to this); human dignity (in addition to procedural requirements when adopting laws, substantive requirements must be ensured, because the rules must not pose a threat to the fundamental values of society); Rule of Law.

There is no single doctrinal approach to the distinction between legality and the principle of the rule of law in criminal law. In the dissertation, the research path of legality is chosen as an element of the principle of the rule of law, which allows to understand legality as a principle that limits the authority of the state to adopt substandard criminal laws and their unpredictable application. Through the analysis of different approaches to understanding the principle of the rule of law, it is also substantiated that as a value category, this principle orients law enforcement bodies to balance and resolve contradictions between its various elements through the prism of human rights.

The second chapter examines the content of legality in criminal law as the following requirements: certainty of criminal law provisions and their accessibility; prohibition of analogy to define criminal offences and criminal law remedies applied for them; prohibition of retroactive effect in time of a criminal law provision which establishes criminal unlawfulness of an act, increases criminal liability or otherwise worsens the situation of a person and the obligation to retroactively apply criminal law provisions which abolish criminal unlawfulness.

The results of the study of the practice of the European Court of Human Rights lead to the conclusion that there are subjective and objective aspects of the certainty of the provisions of the criminal law. The subjective aspect concerns the complexity of the field of legal relations, the legal protection of which is aimed at a certain provision of the Criminal Code of Ukraine, as well as the number and status of those to whom it is addressed (the level of their professional knowledge, the presence of relevant experience). The objective aspect concerns the quality of the textual presentation of the relevant provision, the possibility of clarifying its content exclusively from this text (including in the context of the entire law), as well as the stability of the practice of its application.

The means of ensuring the certainty of provisions of the criminal law include: 1) using of scientific potential in preparation of draft laws, conducting scientific expertise; 2) normalization of the institute of expertise in the law-drafting activity of the Apparatus of the Verkhovna Rada of Ukraine in order to establish the legal consequences of providing a negative opinion (comments) on the draft law; 3) implementation of legal monitoring in order to monitor the effectiveness of the provisions of the Criminal Code of Ukraine and the reasons for their probable ineffectiveness.

The accessibility of provisions of the criminal law is considered from narrow and broad approaches. According to a narrow approach, the accessibility of the provisions of the Criminal Code of Ukraine consists in the proper publication of normative acts that can serve as a normative basis for criminal liability (including their actual notification to citizens), the publication of generalizations of the practice

of applying the provisions of the Criminal Code of Ukraine, compliance with the rules of entry into force of criminal by law. Investigations into the theoretical foundations of the principle of legality allow the requirement of accessibility to be considered with a broad approach. In this case, it concerns compliance with the rules of the legislative procedure regarding the propriety of reasons for making changes and additions to the Criminal Code of Ukraine, as well as proper discussion of drafts of relevant laws.

It is proposed to define the application of criminal law by analogy as the adoption by pre-trial investigation, prosecution and court authorities of procedural acts which establish the compliance of the features of the committed act with the features which are not enshrined in the relevant criminal law provision, but are formulated by establishing similarity with those enshrined in the relevant criminal law provision and making a decision on the compulsory application to a person of criminal law consequences provided for by the provision which establishes the features which are similar to those enshrined in the relevant criminal law provision. Such application may be both unlawful and lawful. It is unlawful to establish the types and signs of criminal offences that are not defined in the Criminal Code of Ukraine; the types and amounts of punishments that are applied to them. Therefore, the prohibition set out in Part 4 of Article 3 of the CC of Ukraine should be specified in the light of the results of this study, and the relevant draft amendments are proposed in the Annex.

A special algorithm is proposed to assess the legality of applying the CC of Ukraine by analogy.

Thus, having established the fact of the existence of a gap in the criminal law regulation due to the application of methods of literal and targeted interpretation of the provisions of the Criminal Code of Ukraine, the court must establish the possibility of bringing a person to criminal responsibility by assessing the following: 1) whether the gap concerns the named or unnamed features of the composition of the criminal offense, grounds and procedure execution of certain actions by the court related to the criminal-legal qualification of a person, or to the resolution of other

issues related to criminal liability; 2) which legislative provision regulates the most similar issues that are not regulated by the provision containing the gap; 3) whether the most similar legal provision does not contradict the goals of the normative regulation of the provision containing the gap; 4) whether the filling of the gap by the court will be predictable for the person who is brought to criminal liability; 5) whether such actions worsen the person's situation.

The prohibition of the retroactive effect of criminal law that aggravate the persons' situation (as well as the obligation of retroactive effect of criminal law provisions that mitigate the persons' situation) was investigated due to situations that were not previously considered in detail by the science of criminal law. As a result of this, the following provisions were formulated: (1) recognition of the provisions of the Criminal Code of Ukraine as unconstitutional does not exclude the possibility of bringing a person to criminal liability on the basis of provisions that are more general than those recognized as unconstitutional; (2) provisions on the time limits for bringing to criminal liability are procedural, not substantive, and therefore their extension will not trigger the requirement to prohibit the retroactive effect of a criminal law that worsens a person's situation; (3) the amendment of the Criminal Code of Ukraine in terms of establishing the conditions for the violation of which a person may be held criminally liable, i.e. the actual narrowing of the grounds for criminal liability, will not always indicate that acts committed before the entry into force of such a law will be left outside the scope of criminal law reactions of the state; (4) changes to the regulatory act to which the provisions of the Criminal Code of Ukraine refer may affect the scope of the content of the disposition of the article of the Criminal Code of Ukraine and cause retroactive effect.

Adherence to this prohibition will be facilitated by proper amendments to the Criminal Code of Ukraine in order to clearly show the intention to decriminalize certain acts (or lack of such intention), as well as the proper determination of the nature of the relationship between the provisions of the new and old versions of the article (part of the article) of the Criminal Code of Ukraine (or another legislative act, in the case of a blanket disposition).

In the third chapter, the problems of implementing legality in criminal law were considered through the prism of the possibility of overcoming them during law enforcement.

It was established that the implementation of the requirement of certainty of the provisions of the criminal law is complicated by the violation of linguistic and logical rules during their construction. Their certainty should be assessed as follows: 1) carry out a literal interpretation of the relevant provision (the presence of more than one variant of interpretation will indicate uncertainty); 2) analyse the practice of its application (the presence of inconsistent and contradictory practice at the level of the cassation instance will indicate uncertainty); 3) assess the complexity of the field to which this provision applies (if the regulation of this field of legal relations is not characterized by complexity, but the provision is unreasonably complex, then this will indicate uncertainty); 4) assess the possibility of removing doubts in the application of this provision by applying for professional legal assistance (if in legal practice the issue of applying this provision is controversial and the possibility of providing a clear answer about the criminal punishment of a person's actions is insignificant, then this indicates uncertainty); 5) in the case of using a blanket method of constructing a disposition, the presence of authority to adopt the norm referred to by the criminal law and its determination should be additionally examined.

The conducted research allows us to state that significant violations that make it impossible to bring a person to criminal responsibility are the following situations: conflicts between the provisions of the criminal law, which cannot be overcome according to the rules for overcoming conflicts; references to invalid normative legal acts in cases where their content cannot be ascertained properly or to acts that have changed so often from the time of the commission of a criminal offense to the moment of the sentencing that their content cannot be accurately ascertained; indeterminacy of certain terms and constructions used in the criminal law or supplementing it with terms that contradict certain usage.

Implementation of the accessibility requirement is complicated by the following problems: 1) lack of official electronic publication of the texts of regulatory acts;

2) violation of the rules for making changes to laws; 3) failure to provide sufficient time for familiarization with the changes to the Criminal Code of Ukraine, as well as failure to conduct information campaigns to familiarize the population. Significant violations that make it impossible to bring a person to criminal responsibility are: non-publication of a normative act, for violating the requirements of which a person is brought to criminal responsibility, as well as the inconsistency of the provisions of such normative acts, which makes it impossible to make an unambiguous statement about the correct variant of a person's behaviour.

The problem of implementing legality at the level of law enforcement was considered due to the predictability of the interpretation of the provisions of the criminal law for a person. In the course of the study, it was established that the change in the interpretation of a certain provision under the influence of external or internal factors does not contradict the element of the rule of law principle under study under the following conditions: 1) the law does not contain an exhaustive definition of a certain concept or provides discretion to clarify its meaning; 2) the legal position that was established in the application of the provisions of the criminal law does not correspond to the current circumstances of its application; 3) such an interpretation does not worsen the situation of the person.

In the case of a certain interpretation of a provision of the Criminal Code of Ukraine differs from the established one and is not fully based on a literal understanding of the legal provision and worsens the situation of a person, the court should formulate a legal opinion with a new approach to interpretation, but not apply it in this particular case. The court should indicate, that this interpretation can be applied to the following similar situations.

In order to have a regulatory basis for such actions amendments to the current legislation are proposed.

In addition, a change in the interpretation of a certain provision of the Criminal Code of Ukraine can also improve the situation of a person, but not the person in respect of whom the case was considered, but another person to whom the same provision was applied earlier. In order to ensure the implementation of the principle

of equality, changes should be made to the Criminal Procedure Code of Ukraine in order to provide for the right of the convicted person to review the decision in his case. In this regard, amendments to the current legislation are proposed.

The problems of assessing the quality of the CC provisions include the following: the culture of legal practice is still in a state of development (there are manifestations of legal nihilism and corruption); poor quality of certain provisions of the CC; low level of development of a culture of effective communication of the results of the CC interpretation by law enforcement agencies; low prevalence of the practice of clear structuring of court decisions.

It is necessary to ensure the quality of the implementation of the principle of legality in law enforcement while overcoming the shortcomings of the criminal law by formulating the procedure for assessing the correctness of the interpretation of its provisions. This procedure should be based on the following conceptual provisions: (1) the consistency and correctness of the application of interpretation techniques should be evaluated (this process should be described in the law enforcement act); (2) the result of the interpretation must be consistent with the values of Ukrainian society (such agreement must also be disclosed during the argumentation of the relevant act); (3) the possibility of communication should be provided, during which the acceptance or non-acceptance of the approach to the interpretation of a certain provision by the professional environment will be determined.

Based on the results of the dissertation, the text of the draft law on amendments and additions to the Criminal Procedure Code of Ukraine and to the Law of Ukraine "On the Regulations of the Verkhovna Rada of Ukraine" was prepared, where legislative proposals aimed at implementing the key provisions of the study were formulated.

Key words: application of measures of criminal law measures, exemption from serving a sentence, retroactive effect of criminal law, criminalisation, criminal liability, criminal offence, criminal law, international treaty, punishment, principle, problems of application of criminal law, judicial lawmaking, interpretation of criminal law, quality of criminal law, clarity of law.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

В яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Демчук П.В. Історичні та філософські засади становлення та розвитку принципу законності в кримінальному праві. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2020. Випуск 70. С. 218–228.
2. Demchuk P. Legality and legal certainty in criminal law: the issues of differentiation. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2020. Випуск 71. С. 89–99.
3. Демчук П.В. Методологічні засади дослідження принципу законності в кримінальному праві. *Питання боротьби зі злочинністю*, 2021. Вип. 41. С. 127-137.
4. Демчук П.В. Суддівський розсуд під час встановлення суперечності положень кримінального закону Конституції України. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*, 2022. № 8, С. 16-25.

Які засвідчують апробацію результатів дисертації:

1. Демчук П. Принцип законності у кримінальному праві: питання визначення змісту. *Новітні кримінально-правові дослідження-2020 : Альманах наукових праць*, 2020. С. 183-189.
2. Демчук П. (Не) дотримання вимог законодавчої техніки як гарантія (не) законності в кримінальному праві (на прикладі повторної криміналізації незаконного збагачення). *Кримінальне право в умовах глобалізації суспільних процесів: традиції та новації* : матеріали міжнар. наук.-практ. круглого столу, м. Харків, 15 трав. 2020 р. Харків, 2020. С. 109–113.
3. Демчук П.В. «Nullum crimen, nulla poena sine lege» у практиці Верховного Суду. *Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи* : матеріали XIX Міжнародної студентсько-аспірантської наукової конференції, м. Львів, 24 квіт. 2020 р. Львів, 2020. С. 209-212.

4. Демчук П. Законність у кримінальному праві: постановка проблеми. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XXV звітної науково-практичної конференції, м. Львів, 6–7 лют. 2020 р. Львів, 2020. С. 124-127.

5. Демчук П.В. Публічне обговорення проектів змін до кримінального закону як гарантія принципу законності в кримінальному праві. *Юридична осінь 2020 року* : зб. тез доповідей та наук. повідомл. учасників міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених, м. Харків, 23 листоп. 2020 р. Харків, 2020. С. 123-127.

6. Demchuk P. Nullum crimen, nulla poena sine lege in the practice of the Constitutional courts of Ukraine and Germany. *Recht der Osteuropäischen Staaten (ReOS)*. 2021. 01/21. С. 38-44.

7. Демчук П.В. Шевченко С.В. Вплив принципів пропорційності та законності на доступність кримінального закону. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2021. № 6. С. 40-49.

8. Демчук П. Надмірний динамізм кримінального закону: огляд проблеми в контексті дотримання принципу законності. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XXVII звітної науково-практичної конференції, м. Львів, 5–6 лют. 2021 р. Львів, 2021. С. 132-135.

9. Демчук П.В. Точність та визначеність кримінального закону – недосяжний ідеал чи буденна необхідність? *Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи* : матеріали XX Міжнародної студентсько-аспірантської наукової конференції, м. Львів, 22-23 квіт. 2021 р. Львів, 2021. С. 166-168.

10. Демчук П.В. Виклики законності у визначенні корупційних кримінальних правопорушень: постановка проблеми. *Актуальні проблеми запобігання корупції* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів і молодих вчених, м. Харків, 14 квіт. 2021 р. Харків, 2021. С. 122-124.

11. Demchuk P. Criminal Law & Populism – Is There a Place for Human Rights? *The Significance of EU Criminal Law in the 21st Century: The Need for Further Harmonisation or New Criminal Policy?* : materials of the 9th ECLAN PhD Seminar on European Criminal Justice, Vilnius, 28-29th of January, 2021. Vilnius. P. 49-55.
12. Демчук П.В. Значення принципу законності для кримінально-правової політики держави: вступні зауваги. *Кримінальний кодекс України 2001 року: 20 років після прийняття* : збірка тез доповідей учасників науково-практичного круглого столу, м. Київ, 29 квіт. 2021 р. Київ, 2021. С. 40-44.
13. Демчук П. Ціннісна орієнтація при інтерпретації положень кримінального закону: вступні зауваги. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XXVIII звітної науково-практичної конференції, м. Львів, 3–4 лют. 2022 р. Львів, 2022. С. 162-163.
14. Демчук П. Огляд проблем реалізації принципу законності в умовах воєнного чи надзвичайного стану. *Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи* : матеріали XXI Міжнародної студентсько-аспірантської наукової конференції м. Львів, 22-23 квіт. 2022 р. Львів, 2022. С. 170-172.
15. Демчук П.В. До питання про застосування принципу верховенства права у кримінальному праві судами загальної юрисдикції. *Проект нового Кримінального кодексу України у вимірі верховенства права* : матеріали сателіт. заходу в рамках V Харків. міжнар. юрид. форуму, м. Харків, 21 верес. 2021 р. Харків, 2022. С. 44-46.
16. Демчук П.В. Lex certa як складова принципу законності: питання реалізації на прикладі окремих «воєнних» змін до Кримінального кодексу України. *Українська кримінальна юстиція в умовах війни* : матеріали VIII (XXI) Львівського форуму кримінальної юстиції, м. Львів, 9–11 черв. 2022 р. Львів, 2022. С. 91-94.